

Smaastykker.

IX.

En lille Notits til „Historien om Peder Smed og Adser Bonde“.

Af *Carl Neergaard.*

Intet af vore mange middelalderlige Valfartssteder er blevet saa bekjendt som Vor Frue i Karup, og det ganske særlig paa Grund af den »artige« Historie, som tildrog sig her mod Katholicismens Slutning. I Reformationsskriftet, en Samtale mellem Peder Smed og Adser Bonde, fortæller hin Gjæsterne i Skive Kro om et Bedrageri, der nylig var sat i Scene af nogle Præster for atter at lokke Pilegrimme ud til Karup Kirke. Da Rejsen hertil »blev mindre gjort, og Ofret ikke halvt saa stort«, begyndte Hospitalet — thi et saadant var knyttet til Kirken — efterhaanden at lide Mangel, »der fattes alt baade Lam og Gæs, Oste og Fisk«. Hr. Movrits lagde da Raad op med andre Præster, og man besluttede at iværksætte et Mirakel, som igjen kunde skaffe Valfartsstedet dets gamle Ry: i Hovedet paa Vor Frues Billede borede man et Hul, fyldte Aabningen med Vand, saa at det sagte kunde sive ud gennem Øjenhullerne, og erklærede da: »Vor Frue græder saare, for ingen vil til Karup fare.«

Det vilde selvfølgelig ikke være uden Interesse at faa Oplysning om, hvem denne Hr. Movrits er, og Dr. Heise, der har gjort Skriftet til Gjenstand for en grundig Undersøgelse, gjættede da paa, at det skulde være Aarhusbispens Official, Movrits Mortensen, som 1538 blev Forstander for Voer Kloster og døde ved Aaret 1544¹⁾. Hvad der særlig maatte henlede Tanken paa ham, er det nøje Forhold, hvori Karup synes at have staaet til Aarhus, siden Valfartskirken mod Slutningen af det femtende Aarhundrede blev stærkt ombygget og udvidet netop med Understøttelse af Bispen og Kapitlet i nævnte By²⁾.

Men vi have dog ikke nødig at søge saa langt bort som til Aarhus for at finde »den ærlige, gode Præst, som kunde saadan Skalkhed leste«; et Besøg i selve Karup Kirke vil alt sige os hans fulde Navn. Blandt Levningerne fra den katholske Tid, der gjemmes i denne stærkt ødelagte, nu kun af Skib og Vaabenhus bestaaende Kirke, findes nemlig den gamle Klokke med følgende Indskrift: *Anno . d(omi)ni . millesimo . qui(n)gentesimo . vicesimo . quinto . dominus . mauritius . pauli . provisor . huius . loci³⁾*. I Aaret 1525 har der altsaa ved Karup været en Movrits Povlsen, der sikkert har beklædt et lignende Embede som den i Aaret 1480 afdøde presbyter provisorque Johannes Avonis og været Forstander for Hospitalet i Karup, rimeligvis ogsaa Præst ved Kirken. Der er saaledes ingen Grund til at sætte Officialen Movrits Mortensens Navn i Forbindelse med dette jydsk Valfartssted og gøre ham skyldig i Bedrageriet. Synderen er nævnte Movrits Povlsen; men hvem denne ellers er, og hvilket Embede

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. V, 740—41.

²⁾ Yderligere fortjener det her at nævnes, at paa en af Karups gamle Chorstole (som nu henstaar i den nærliggende Sjørlev Kirke) findes en Fremstilling af Aarhus Skytshelgen, St. Clemens med Ankeret.

³⁾ Dr. Sophus Müllers Indberetning om den antikvariske Undersøgelsesrejse i Lysgaard Herred, 1880 (Antiqv.-top. Arkiv).

han maatte have beklædt før eller efter sit Forstanderskab ved Karup, det oplyser ikke Klokken og sandsynligvis heller ikke de gamle Dokumenter os om.
